

PIVOVARNA „PRI ČRNEM MEDVEDU“

NA DANAŠNJI CESTI 29. OKTOBRA ŠT. 17

V L A D I S L A V F A B J A N Č I Č

Blizu 100 let so varili pivo v sedanji živčevi hiši na Cesti 29. oktobra 17. Hiša je v treh stoletjih dvajsetkrat premenila gospodarja, hišno štev. pa v 200 letih trikrat.¹ Tamošnje pivovarno je ustanovil okoli l. 1756. nemški štajerec Matija Prandl v domcu (Hofstatt), ki ga je kupil od grofice Marije Ane Leopoldine Rasповke. Pred to je bil domec last Volka Andreja pl. Fürenpfeila. Zemljiški gosposki se je vse do leta 1848. plačevalo od domca po 20 krajcarjev in 1 vinar letne »najemnine« poleg »hišnega goldinarja«, »nove naklade« in »kontribucije«, kar je l. 1737. znašalo 2 gld 41 kr, po l. 1755. pa 3 gld 1 kr na leto. Domec je bil podvržen tudi »mrtvaščini« in »primščini«: kadar je posestnik umrl, je naslednjik moral odrajtati zemljiški gosposki 15 gld, pri prodaji domca pa »10. in 20. vinar« od kupnine. Do 19. maja 1738. je bil tu nemški viteški red zemljiški gospod. Na ta dan pa je kupil magistrat tako zvano »komendsko imenje«, ki je v predmestju Gradišče obsegalo 20 celih in 3 »polovične« domce s pripadajočimi vrtovi. Zemljiška in sodna oblast je s tem prešla od komende nemškega reda na mestni magistrat, čigar jurisdikciji je bilo v Gradišču že dotlej podrejeno 14 »patidenčnih« in 9 »desetemu vinarju podvrženih« hiš in hišic z vrtovi. Okoli 20 stanovanjskih poslopij pa je bilo služno šempetrskemu župnišču in viteški komendi ali pa je spadalo pod svobodniško upravo. Predmestje Gradišče je torej štelo v 18. stol. okoli 66 hišnih števil po veliki večini prav neugledne, vaške zunanjsosti. Tak je bil vsaj iz početka tudi domec, ki ga je Prandl prenovil v pivovarno in gostilno.

V pivovarni »pri črnem medvedu«, kakor se je imenovala vsaj v 19. stoletju, so se najraje zbirali ljubljanski krznarji, klobočarji, barvarji in pasarji (»Slov.

Narod«, l. 1899., št. 160). Zadnja pivovarnarka Terezija Auer je umrla 1851. leta. Gostilna obstoji tam še dandanes, »izvesek s sliko črnega medveda pa je izginil iznad vrat« (Vrhovnik, Gostilne v stari Ljubljani, 44).

I. *Ustanovitelj pivovarne Matija Prandl*² (1756. do 1776.). Dne 24. marca 1749. l. je bil sprejet za ljubljanskega meščana pivovar Matija Prandl, rojen v Frauenbergu na Zgornjem Štajerskem (l. 1705.). Sprejemnine je plačal 30 gld, od tega 24 gld za meščansko pravico, 3 za puško in 2 za gasilno vedro (feuer Emper, sodni zapisnik 1749., fol. 101). Zaprisedli pa so ga šele 30. januarja 1750. skupaj s tistimi, ki so zadobili meščanstvo v obeh letih 1748. in 1749. Med temi sta bila tudi lasuljar Primož Auer iz Mengša in mizar Janez Mihael Jerg (s. z. 1750., str. 45), h katerima se še povrnemo.

Matija Prandl (»Cerevisarius Styris Fravenburgensis Liber«) se je poročil še kot nemeščan 14. nov. 1748. z Marijo Terezijo, vdovo po Janezu Francu Stadlerju. Za pričo sta bila krčmarja Jakob Lenc in Jožef Pinkl. Krčmar je bil tudi rajni Stadler, ki je v šenklavški mrliški knjigi zapišan z imenom Janez, v mestnih urbarjih pa kot Franc. Zdi se, da je Stadler točil samo pivo, ker je v davčnih knjigah vpisan samo med pivotoči, ne pa tudi med vinotoči. Kje je izvrševal obrt, se ne da dognati. Gotovo pa je, da v mestu ni imel hiše, ker ga ni med tistimi, ki so plačevali hišni davek.³ Stanoval je brčkone v Zg. Šiški, kjer je po poroki z njegovo vdovo bival tudi pivovar Prandl, kar izrecno navaja zapisek v s. z. 7. julija 1750., s. 239: »Matija Prandl, meščanski pivovar, stanujoč v Zg. Šiški, in Marija Terezija Prandlovka, bivša vdova po Francu Stadlerju, prosita za popust na 9 gld nemške

¹ *Lastniška vrsta hiše št. 17 na Cesti 29. oktobra*: Volk Andrej pl. Fürenpfeil † 27. XII. 1697.; grofica Marija Ana Leopoldina Rasp do 1755.; *pivovar Matija Prandl* (1756.—16. III. 1774.); krčmar in pivovar Jožef Leeb (1774.—21. I. 1775.); njegova vdova pivovarka Marija Barbara por. Jerg (1775.—15. V. 1786.); pivovarnar Tomaž Auer (1786.—31. XII. 1822.); poslednja tamošnja pivovarnarka, Tomaževa vdova Terezija Auer (1823.—15. II. 1851.); njen sin Pavel Alojzij Auer (1851.—15. I. 1871.); Konrad Stöcklinger (1871.—1904.) in njegov sin notar dr. Konrad S. (1904.—1908.); Gašper Bolte (1908.—1915.); Jul. Stare iz Mengša (1915.—1916.); nato sedanji lastnik stavbenik Franc Živec.—Do l. 1805. je hiša imela številko 11 (predmestje Gradišče,) nato Tržaška cesta 52, po l. 1876. Rimska cesta 17, po l. 1900. Rimska cesta 17, danes z uradnim imenom Cesta 29. oktobra št. 17.

² V vseh zapisnikih, mestnih in šenklavških, se piše ta priimek vedno s P: Prandl, Prandel in skoro nikoli z B (Brandl), zato se bomo držali te pisave.

³ Neki »dominus Franciscus Stadler feilhauer Meister« je umrl 4. sept. 1748., star 36 let in bil pokopan pri Sv. Petru. Verjetno je to isti Franc Jožef Stadler, pilar (feilhauer), ki je dobil meščanstvo 11. marca 1743. l. (s. z. fol. 42). V mestnih davčnih knjigah je od l. 1743. do 1765.

vpisan kot lastnik današnje Čikove hiše na Žabjaku (sedaj št. 12) pilar Franc Stadler z ženo Ano Marijo. V tej hiši je pozneje bival c. kr. rabelj.—*Lastniki hiše št. 12 na Žabjaku*: do l. 1622. Gašper Perc (Perz, pozneje Perez); 1623.—1646. vdova po čuvaju Gašperju Percu; 1647.—1671. Andrej Perko (Perkho), izdelovalec železnih nakitov (Eisengeschmeidler); 1672.—1728. Janž Jurij Untersinger (prvotno se je pisalo »N : Untersinger bey St : Nicolo«; bil je duhovnik in šolski vodja v šenklavžu, glej MMK 1893., 132); mož je stanoval, kot pravi opomba, v Perkovi »hišici« (heusl); l. 1728. Gregor Ferlin, čipkar (Spiz Cramer); 1728.—1743. Matija Rode (Rodde, pozneje Radde) in žena Ana Marija; 1743. do pribl. 1765. pilarski mojster *Franc Stadler* in žena Ana Marija; 1765. (pribl.) do 1788. (pribl.) vrvar Jurij Novak; 1788. (pribl.) do 19. II. 1819. vrvar Tomaž Sichel in žena Marija; nato do 2. aprila 1819. Franc Berti. Tedaj je hišo kupil komoralni erar in jo prepustil za stanovanje *ces. kralj. rablju*. Ta je vpisan kot lastnik v seznamih hišnih posestnikov l. 1822., 1840. in tudi 1853. *Tu je torej bival rabelj preko 30 let*. V seznamu za l. 1877. je lastnik Jurij Čik, za l. 1901. Marija Čik, 1933. pa Rudolf in Terezija Čik.—Hiša je imela prvotno številko 19, po l. 1805. št. 83, po l. 1876. pa današnje št. 12 na Žabjaku.

veljave določenega telesnega⁴ in obrtnega davka za l. 1749. Se jima spregleda... samo 1 gld s tem, da ostalo čimprej poravnata.« V davčnem predpisu za l. 1749. meščanom, sprejetim v tem letu«, pride na Matijo Prandla 3 gld davka (s. z. 30. jan. 1750., s. 46). Iz teh dveh zapiskov se sme sklepati, da sta Prandl in žena nadaljevala pivotoč rajn. Stadlerja nekje v mestu, obenem pa je Prandl deloval tudi kot pivovar, najbrž v Šiški, in uvažal pivo v Ljubljano. Zato je moral plačevati mestu davek, kakor nekaj desetletij prej pivovarnarka pl. Schiferstein, ki je varila pivo v Šiški »na jami«.⁵

Prandl se je trudil, da bi prišel do lastne hiše in pivovarne v Ljubljani. V ta namen se je pogajal s pekom in krčmarjem Matijo Kampanom, rojenim Smedničanom, za hišo, ki jo je bil ta pred meseci (10. febr. 1750.) kupil »pred vicedomskimi vrati«, v današnji Wolfovi ulici, od Marije Terezije Povšinke (Poussinin), prej vdove po kovaču Zedlacherju. Prandl je Kampanu celo že izročil del kupnine. Hišo pa sta istočasno kupovala tudi pivovar Nikolaj Merk in njegova žena Marija Rozalija, Zedlacherjeva hči, ki je povrh bila Kampanu bližnja sorodnica. Merkovka je spočetka imela glede kupa očetove hiše pomisleke, ki so privedli do pravde s Prandlom. Zmagal je Merk, čeprav je Prandl že bil pripravil gradbeni material za prezidavo in adaptacijo hiše (s. z. 27. novembra 1750., s. 393).

Ko je Prandl propadel pri poskusu, da kupi tedaj že več desetletij staro Schwentnerjevo, pozneje Merkovo pivovarno⁶ v današnji Wolfovi ulici št. 12 (dr. Oražmov dijaški dom), se je moral ozreti drugam. Pogled se mu je ustavil na domcu grofice Marijane Leopoldine Rasrove na današnji Cesti 29. oktobra št. 17. Ko so ostali pivovarji zvedeli, kaj namerava, so se brž obrnili na magistrat z zahtevo, da »ustavi Matiji Prandlu napravo pivovarne«. Magistrat je samo sklenil sporočiti Prandlu to zahtevo celotnega ljubljanskega pivovarstva (s. z. 19. avg. 1751., s. 315).

Medtem je njegova žena še vedno izvrševala pivotoško obrt svojega rajnkega moža. Tako je l. 1751. spet zaprosila, da se ji odpiše 1 gld obrtnega davka na ime pok. Franca Stadlerja. Magistrat ji je tudi tokrat ustregel (s. z. 7. dec. 1751., s. 409). Stadlerjev pivotoč je prenehal šele s 1756. letom.⁷

Čeprav nimamo neposrednih podatkov, vendar lahko sklepamo, da Prandlova borba za ustanovitev nove pivovarne na mestnem ozemlju ni bila lahka in da je trajala dolgo dobo, najbrž celih sedem let. Ves čas med 1752. in 1756. letom je Prandl vpisan v urbarju skupaj z dr. Andrejem Jožefom Miheličem v po-

⁴ Vrhovec pravi v »Ljubljanskih meščanih« s. 274, da so »po l. 1754. plačevali telesni davek obrtniki po 2 gld 30 kr, in sicer vsi jednako«. Urbarji pa kažejo, da so bili s tem davkom obdavčeni samo obrtniki, ki niso imeli lastne hiše na mestnih tleh (die Vnbehausten Professionisten).

⁵ O šišenski pivovarni v 17. in 18. stol. glej mojo razpravo v »Kroniki« l. 1937., s. 231—236.

⁶ Ustanovitelj Janez Schwentner je tu varil pivo od leta 1727. — O Janžu Krenerju, ki je bil od l. 1630. do 1636. pivovar v hiši št. 6 v današnji Wolfovi ulici, glej moj članek »Ljubljanski pivovarji« v »Kroniki« l. 1937., s. 228.

⁷ Franc Stadler se v urbarju za leta 1752.—1756. še vedno navaja, in sicer kot zadnji med devetimi točilci piva

PIVOVARNA „PRI ČRNM MEDVEDU“

sebnem predelku »pivovarjev, ki sicer niso neposredno z lastnim ognjiščem nastanjeni v mestu (So unter dise Statt immediate nicht ruckhsessig), spadajo pa tjakaj s svojo obrtjo«. Dr. Mihelič je plačeval po 93 gld 51 kr 15/7 pf na leto, na Prandla pa je prišlo le po 15 gld 28 kr 33/7 pf. Veliki in mali pivovar!

V s. z. z dne 9. junija 1755. (fol. 40) stoji, da *tukajšnji* meščanski pivovar (Burgerl, Pierpreyer *alda*) Matija Prandl toži točilca piva Jožefa Pinkla (svojo poročno pričo!) za 50 gld. nem. veljave, ki mu jih je le-ta ostal dolžan za dobavljeno pivo. Ta »alda« lahko pomeni, da je tedaj Prandl že imel pivovarno v Ljubljani ali pa da tu plačuje davek za pivo, ki ga iz lastne pivovarne v okolici uvažava v mesto. Žal nimamo nobene listine, ki bi razjasnila to vprašanje in z gotovostjo dognala datum ustanovitve pivovarne »pri črnem medvedu«.

Na vsak način je Prandl l. 1756. v posesti domca in vrta »pred nemškimi vrati«, na današnji Cesti 29. oktobra. V »urbarju prej komendskega, sedaj magistratnega imenja« za l. 1750.—1755. je na fol. 14 vpis:

»Mathias Prandl Vorhin

Frau Maria Anna Leopoldina Graffin Raspin

Vorhero Herr Wolff Andree Fürenpfeil Sterberecht
15 f Landtswehr:

dient von einer Hoffstatt, Züns 20 kr, Steuer, Hausgulden und neue Anlaag 1 f 1 k.«

Prandlovo ime na vrhu je zapisano z drugo roko in črnilom kot ostalo besedilo. Ta vpis je očitno naknaden, ne morem pa določiti, ali velja že za l. 1753. ali pa šele za l. 1756.

(Pierschenk). Plačevalo se je na to ime po 34 kr letno do vključno l. 1755. Kot »pivovarji, ki pivo tudi točijo (Pierpreyer, qua Pierschenk«), so v tem urbarju imenovani dr. Andrej Mihelič (Obrezova pivovarna v današnji Vegovi ulici 8), Janez Jurij Schmid (v današnji Prešernovi ulici »Pri Perlesu«), Pavel Kleplat (danes Florijanska ulica 24, »pri deteljci«), Nikolaj Merk (sedaj Wolfova ulica 12), Anton Steffel na židovski stezi in *Matija Prandl*. Dočim so plačevali ostali štirje iz istega naslova po 1 gld 8 kr obrtnega davka na leto, je prišlo na Steffla in Prandla le pa 34 kr. Poslednji je plačeval to vsoto vsa leta 1752.—1756., poleg tega pa še po 2 gld 30 kr »telesnega davka rokodelcev, ki nimajo lastne hiše« (še na mestnih tleh) za vseh teh 6 let.

Pod predelkom je opomba, da je »obojeja prava doktor in višji deželni tajnik gospod Leopold Krištof pl. Radič posodil na gornji domec in vrt v gotovini 400 gld. nemške veljave na carto bianco z dne 19. maja 1756. l.« Zabeležba je z istega dne, v naslednjem urbarju (za l. 1757.—68.) pa je ni več.

»Rektificirani« mestni urbar iz l. 1756. navaja Prandla v predelku »Prey Vrbar« z ostalimi petimi pivovarji. »20 odstotne kontribucije« plačuje Prandl letno po 9 gld. 17 kr. — več nego Merk ali Steffel, toda manj kakor Kleplatova vdova ali celo tedanji prvi pivovarnar dr. Mihelič (64 gld. 11 kr.). Odrajtuje tudi po 2 gld. 30 kr. telesnega davka, ker je njegov domec pač spadal pod »bivše komendsko imenje«. Končno je naštet med 107 imi »točilci vina« (Weinschenk)⁸ in med šestimi »pivovarji kot točilci piva« (Pierpreyer qua Pierschenk).

Pri tej priliki naj omenimo, da so bili leta 1756. ljubljanski cehi razvrščeni v štiri razrede. V prvi razred so spadali samo trgovci, v drugoga lekarnarji, lectarji, pivovarji, zvonarji, irharji, padarji in peki, v tretjega knjigovezi, kavarnarji, barvarji, steklarji, zlatarji, podkovači, klobučarji, kramarji, usnarji, stavbeniki, sodarji, kamnoseki, jermenarji, ključavničarji, pletilci nogavic, čevljarji, krojači, sedlarji, vrvarji, mizarji, vrvarji, urarji, kotlarji in krznarji, v četrtega pa kiparji, strugarji, tiskarji, mesarji, pasarji, lončarji, rokavičarji, gumbarji, kleparji, kvartarji (Kartenmahler), gunjarji (Kozenmacher), slikarji, nožarji, iglarji, lasuljarji, puškarji (Pixenschüfter), pečatnikarji (Petschaft Stecher), ščetarji, tapetniki (Spaliermacher), tkalci, kositrarji, tesarji in brusarji.

Prva Prandlova žena je umrla 1759. leta (s. z. 12. septembra 1759., fol. 173). Komaj leto dni nato (16. septembra 1760.) je vdovec sklenil ženitno pogodbo z mladenko (»cum virgine«, zapisek v Šenklažu) Marijo Ano Jožefo Magistrovo (s. z. 1775., s. 150) in dva dni pozneje stopil z njo pred oltar v cerkvi sv. Florijana. Ženin je bil star že 55 let. Za priči sta bila Jožef Sitar in Florijan Koppiz.

Druga žena je umrla po 14letnem zakonu (menda v marcu 1774. l.), ne da bi zapustila kaj otrok. Prandl je hotel prevzeti, kar je ostalo po njej zapuščine (s. z. 21. marca 1774., s. 132—133). Temu so se uprli Janez in Anton Magistris (!) ter Terezija Schedelmayer kot brata oz. sestra rajnke Marije Prandlovke (s. z. 2. septembra 1774., s. 348) in sodišče jih je priznalo za dediče s sklepom 6. februarja 1775., s. 27.

Matija Prandl je takoj po ženini smrti prodal krčmarju Jožefu Leebu⁹ pivovarsko koncesijo skupaj z opremo (sambt der Einrichtung) za 140 gld. (s kupno pogodbo 16. marca 1774. l., fasc. 20), kakor tudi »hišo¹⁰ pred nemškimi vrati št. 11«. Imenovani trije

⁸ Zanimivo je, da Prandl ni vpisan med vinotoči na bivšem komendskem imenju, marveč v splošnem seznamu, kar bi pomenilo, da je bila njegova krčma do l. 1756. nekje na »staromestnih tleh«.

⁹ Ta priimek se piše tudi »Löb«, »Löw« in »Lew«.

¹⁰ Zdaj že ne več »Hofstatt«, marveč »Haus«, kar pomeni, da je Prandl prejšnji domec prezidal in povečal, če ni sploh postavil nove, večje zgradbe, potrebne za pivovarno in gostilno. Ali je že Prandl dal svojemu podjetju ime »pri črnem medvedu«, za to nimamo podatkov.

svaki Magistri so zahtevali, da se kupnina stavi pod zaporo (arrest), češ da je notri tudi sestrin denar. Magistrat jim je zopet ugodil (sklep 7. junija 1775., s. 109). Prandl je zopet ugovarjal, češ da je bila ženina samo obleka, vse ostalo pa njegova last (s. 119). Svaka in svakinja pa so trdili, da je bilo sestrično tudi pohoštvo. Konec spora ni zabeležen v zapisniku.

Matija Prandl (»civis cerevisarius«) je umrl 25. decembra 1775. v hiši baronice Polhograjske na Novem trgu št. 345,¹¹ danes št. 4, star 70 let. Pokopali so ga pri očetih avguštincih.

II. Jožef Leeb, pivovarnar od 16. marca 1774. do 21. januarja 1775. Pred preselitvijo v Prandlovo pivovarno je novi lastnik z ženo Marijo Barbaro stanoval vsaj 1773. in 1774. leta, verjetno pa že prej, v hiši Ferdinanda Mrvca (Mervez) št. 16 »pred špitalskimi vrati, nasproti samostanu klaric«, tam, kjer stoji sedaj hotel »Slon«. To hišo je Mrvec s pogodbo 31. julija 1773. prodal meščanu Andreju Maliču¹² (s. z. 1773., fol. 170 etc.). Kupec je ukazal Leebu, da se mora umakniti iz hiše. Ker ta ni hotel iti zlepa, mu je Malič naprtil pravdo, v kateri mu je grozil, da ga bo dal vreči na cesto po stražnikih (Scharwachter). Medtem je Malič konec marca 1774. umrl. Njegova naslednica, vdova Jera Malič, je v svojem imenu in v imenu otrok zopet zahtevala, da mora Leeb takoj iz hiše (s. z. 8. aprila 1774., s. 154). Na zadnjo grožnjo se je Leeb vdal in se preselil v pravkar kupljeno Prandlovo hišo v Gradišče št. 11. Maličevka se je zdaj skušala znebiti še Mrvca. Ta pa se je skliceval na prodajno pogodbo, po kateri je imel pravico ostati v hiši še osem let proti letni najemnini 360 gld. (s. z. 19. decembra 1774., s. 480).

Sredi spora z Maličevko je naš Jožef Leeb,¹³ gostilničar (Joseph Löw, gastgeb) iz Pfaffstettna na Niž-

¹¹ Lastniki hiše št. 4 na Novem trgu. V 16. stol. so imeli to hišo znameniti Galli iz Podpeči, lastniki mnogih gradov na Kranjskem (glej Slov. biogr. leksikon). Od l. 1600., ko se začno ohranjeni mestni urbarji, pa do 1612. je kot lastnik vpisan Franc Krištof Gall, v hiši pa je imel svojo delavnico Krišpin Maller, ostrogar in ključavničar. L. 1613. do 1659. dediči po g. Francu Krištofu Gallu; 1660.—1673. dediči po Krištofu Gallu; 1674.—1715. knez Jan. Seyfridt v. Eggenberg (lastnik tudi sosedne hiše in »Kocjančičeva pustega sveta«); 1716.—1748. grof Jan. Gašper Kobenzl (ta odstopi l. 1725. sosedno hišo grofu Antonu Jožefu Turjaškemu, ohrani pa Gallovo hišo in Kocjančičev prazni svet); 1749.—1773. grof Anton Gašper Cobenzl, plačuje od l. 1756. dalje od »dveh v eno samo prezidanih hiš« (zwey zusammen gebaute heyser); 1773. do pribl. 1777. baronica Marija Rozalija v. Pillichgraz; 1778. (pribl.) do 31. decembra 1823. grof Vincenc von Thurn. Istoimenski grof je lastnik obeh v eno prezidanih »patidenčnih« hiš tudi po l. 1823. in vpisan v seznamih hišnih posestnikov l. 1840. in 1853. V seznamu l. 1877. je dr. Oskar Pongratz, l. 1901. Marija pl. Pongratz, nato pa njeni dediči. — Prvotna hišna številka je bila 345, po l. 1805. 219, po 1876. pa Turjaški, sedaj zopet Novi trg 4.

¹² Radics v »Alte Häuser in Laibach«, 3. serija, s. 8., napačno navaja, da je bil Mrvec lastnik »Slona« do l. 1779.

¹³ Neki Friderik Leeb je imel hišo v Rožni ulici v Ljubljani okoli l. 1600. — Neki Janez Löb pa je bival v Ljubljani ok. l. 1753. 5. januarja t. l. se mu je rodila iz zakona s Frančiško hči Doroteja Magdalena. Botra sta bila lasuljar Primož Auer in Magdalena šmuc (Smuz).

jem Avstrijskem, zaprosil za meščansko pravico. Prva razprava o njegovi prošnji je bila na seji mestnega sveta 7. marca 1774. leta (s. 116), a meščanstvo mu je bilo s petnajstimi drugimi podeljeno štiri dni pozneje (s. z. 11. marca 1774., s. 122) proti taksi 30 gld. Pivovaril ni niti leto dni. 22. oktobra 1774. je napravil oporoko, v kateri je postavil za univerzalno dedično svojo ženo Marijo Barbaro (s. z. 17. novembra 1775., s. 208). Umrl je 21. januarja 1775. v svoji hiši v Gradišču št. 11,¹⁴ star šele 46 let.

III. *Marija Barbara Jerg, pivovarnarica od 21. januarja 1775. do 15. maja 1786.* Leebova vdova se je nemudoma spet omožila in sicer s 64letnim mizarskim mojstrom, vdovcem Mihaelom Jergom z Bavarskega.¹⁵ Poroka je bila 29. maja 1775. v šenkavzu. Poročna knjiga izrecno navaja, da je nevesta vdova po *pivovarju* (cerevisarius).

Za dedično po rajnkem Jožefu Leebu se je Barbara proglasila šele 20. novembra 1775. (s. 208). Njen novi mož Mihael Jerg, mizarski mojster, rojen l. 1711. v Neyntenhofnu (?) na Bavarskem, se je potegoval za ljubljansko meščanstvo že 1743. leta (s. z. 18. marca 1743., fol. 51), dovolili pa so mu tedaj le, da izvršuje obrt kot gostač (Inwohner). Šele 6 let pozneje (s. z. 4. marca 1749., s. 66) je ponovno zaprosil za meščansko pravico »Johann (!) Michael Irg, Tischlermeister aus dem Reich v. Ethohausen (?) gebürtig«. Podeljena mu¹⁶ je bila na seji 29. marca 1749. (s. 93) proti plačilu 30 gld in 3 gld za puško (for die flinten).

Jerg se je prvič oženil 6. avgusta 1742., ko je bil star 31 let, z Apolonijo, vdovo po Jožefu Prusu. Iz tega zakona se mu je 23. marca 1753. leta rodila hči Marija Ana, ki je umrla že 10. oktobra naslednjega leta. Pokopali so jo pri Sv. Petru. Žena Polona pa je živela še 20 let. Ko je 1773. leta umrla, se je po oporoki z dne 15. junija 1762. leta proglasil za dediča vdovec Miha Jerg, meščanski mizar (s. z. 15. maja 1773., fol. 96).

S svojo drugo ženo Marijo Barbaro, vdovo po Jožefu Leebu, je Jerg živel komaj 2 leti. 29. oktobra 1777. je postavil za izvršilca svoje oporoke lasuljarskega mojstra Primoža Auerja (s. z. 10. decembra 1777., s. 334). Umrl pa je 4. novembra 1777. (»D: Irgl (!) Michael cerevisarius«) na svojem stanovanju v Gradišču št. 11 v starosti 66 let. Pokopali so ga pri frančiškanih (na današnjem Vodnikovem trgu).

Iz dobe, ko je pivovarila vdova Marija Barbara Jergova, imamo več podatkov o njenem poslovanju. Iz nekega zapisnika brez datuma (fasc. 243) izhaja, da je moral magistrat pri izterjavi »prostovoljnega (!) daru« (donum gratuitum) zagroziti zamudnikom z vo-

¹⁴ »Kundschaftsblatt« 1775, 63, poroča, da je gostilničar Jožef Leeb umrl v lastni hiši na *Lepem potu* (an Schönweeg) št. 11. Isti ljubljanski tednik poroča na str. 527. (l. 1775.), da je 10. avgusta umrl na *Lepem potu* št. 22 v Sevškovi hiši Matija Miglič. Franc Sevšek je bil tedaj lastnik hiše št. 22 v predmestju Gradišča. Ta hiša je *danes št. 18 na Cesti* 29. oktobra. Tu je torej bil svoj čas »*Lepi pot*«.

¹⁵ Ta priimek se piše tudi »Irg«, »Jörg«, in celo »Irgl«.

¹⁶ Zdaj se piše Johann Michael Jerg.

jaško eksekucijo. Med takimi mlačneži so bili tudi pivovarji Nikolaj Merk, Elizabeta Mihelič in Marija Barbara Jerg.

Kot »donum gratuitum« za l. 1779. so za »vdovo Barbaro Jirgovko, pivovarko«, določili 6 gld., prav toliko kot za lastnico največje pivovarne v Ljubljani (Obrezove), vdovo Marijo Elizabeto Miheličevo, dočim so prišli na Merka le 4 gld., na vdovo Katarino Feichterjevo (v Florijanski ulici) pa samo 3 gld. (fasc. 243).

V tej dobi je moral Jergovski iti posel precej dobro. Počasi pa je prišla v davčni obremenitvi na zadnje mesto med pivovarji. Za 1784. leto je plačala pivovarske urbarščine (Breu Vrbar) gospa Miheličeva 32 gld. 50 kr., Pavel Pruner (Feichterjev naslednik) 40 gld. 10 kr., Nik. Merk 32 gld. 15 kr., Franc Jamnik (v dan. Prešernovi ulici) 11 gld. 55 kr., Barbara Jerg pa samo 11 gld. 50 kr. (fasc. 44).

L. 1785. je kresija opozorila magistrat, da je Barbara Irg, lastnica hiše št. 11 v Gradišču, ki jo je ovadil »četrtni mojster v nemškem¹⁷ predmestju« (Viertel Meister aus der deutschen Vorstadt), postavila tam šupo na štirih zidanih stebrih in jo brez dovoljenja pokrila s skodlami (Schinteln). Barbari je treba naložiti globo 6 zlatih ducatov v prid gasilski blagajni, tesarja pa za tri dni zapreti v stolp. Rotovška komisija si je stvar ogledala in ugotovila, da spravlja Barbara samo vozove pod šupo in nič drugega. Zatorej se ji ukaže, da se mora zavezati, da bo v dveh letih zidala ali pa šupo podrla. Dotlej sme imeti samo vozove pod njo. Kazen se ji izpregleda. Kresija je za to prizanesljivost magistrat pograjala in zagrozila, da bo zadevo sama preiskala (30. junija 1785., fasc. 4).

L. 1786. sta pivovarja Nikolaj Merk in Barbara Jerg¹⁸ prosila, naj se pivovarska urbarščina ne bi več odmerjala po plačanem dacu, t. j. po tem, koliko kdo piva potoči v Ljubljani, vsled česar se ne upošteva pivo, ki ga nekateri pivovarnarji izvažajo na deželo. V bodoče naj bi se ta davščina določevala po količini vsega zvarjenega piva. — Iz te prošnje se sme sklepati, da sta Merk in pivovarna »pri črnem medvedu« kuhala v tej dobi pivo le za krajevno potrebo, predvsem za lastni iztoč.

Gospodična Rozalija Miheličeva, Franc Ksaver Jamnik in Pavel Pruner pa so se izjavili za staro repartitijo, ki je v veljavi že 25 let. Ti trije so celo trdili, da varita največ piva pritožnika, kar je bilo v očitnem protislovju z njuno prošnjo za nov način obdavčevanja. Magistrat je priporočil kresiji, naj ustreže Merku in Jergovski, »ker tisti pivovarji, ki na debelo prodajajo večje količine piva na deželo (jene Bierbräuer, die einen grösseren Bierverschleiß all' ingrosso über Land haben), ne plačujejo od tega nič daca, čeprav tudi s tem izvršujejo svojo obrt. Lahko se torej zgodi, da tisti, ki plača sicer manj daca, ker je pač manj piva potočil v mestu, vseeno boljše ali vsaj tako dobro izhaja s svojo obrtjo in obratno«. Pravo merilo je količina zvarjenega piva (spis 696 z dne 28. februarja 1787.). To stališče je 21. marca zavzel tudi gubernij.

¹⁷ Po križarskem ali *nemškem* viteškem redu.

¹⁸ Jergovka se v tem spisu imenuje enkrat tudi »Preglovka« (Preglin). Ali se je tako reklo po domače ali pa je to samo »lapsus calami«?

IV. *Tomaž Auer, pivovar od 15. maja 1786. do 31. decembra 1822.* »Vdova Barbara Jerg je s kupno pogodbo 15. maja 1786. prodala pivovarsko pravico Tomažu Auerju skupaj s hišo (Behausung) v predmestju Gradišču št. 11 in vrtom, ostale pritikline in k pivovarni spadajočo opravo (Einrichtung) za celotni znesek 2600 gld.« (fasc. 20). Prepis v komendškem urbarju za l. 1783.—1791. na nova lastnika Tomaža Auerja in njegovo ženo Ano pa je datiran šele z 11. avgustom 1787.

Tomaž Auer,¹⁹ roj. 1761. leta, je bil doma najbrž iz Ols (Olsach) v špitalskem okraju na Koroškem.²⁰ Bil je bratranec očetu poznejšega pivovarnarja v Wolfovi ulici, Jurija Auerja.²¹ Ljubljansko meščanstvo mu je bilo podeljeno 10. marca 1788. leta. Prvič se je poročil v Trnovski cerkvi 29. januarja 1787. s 5 let starejšo Ano Marijo Polster, roj. 1756., ki mu je rodila 10 otrok, od katerih so nekateri takoj ali zelo mladi pomrli. Otroško dobo so preživeli samo:

1. *Jožef*, r. 29. avgusta 1795., u. 25. oktobra 1836. kot pivovarski pomočnik za jetiko.

2. *Tomaž*, r. 8. julija 1797. Le-ta navaja v svoji prošnji magistratu z dne 16. novembra 1826., da je več let uspešno služil v Alborghettijevi trgovski hiši kot pomočnik, nato pa izstopil, ker se mu je obetala

boljša prilika. Po nesreči je danes brez posla. Iz prihrankov in donosa hiše št. 257 v mestu (danes Krojaška ulica 6²²) želi odpreti malo vinsko trgovino in prosi za vpis v najnižji davčni razred. — Vinska trgovina se mu dovoli 23. novembra 1826. leta (fasc. 20, spis 4689).

3. *Marija Elizabeta*, r. 9. novembra 1798. leta, ki se je 27. oktobra 1822. poročila pri frančiškanih z Jurijem Guryjem. Marija Guri je imela 6 otrok. Bila je lastnica gostilne na Poljanski cesti 65 (danes št. 26).

4. *Magdalena*, r. 17. novembra 1800., ki se je 30. januarja 1825. poročila pri Sv. Petru z Jernejem Gestri-
nom, barvarjem v Kapucinskem predmestju št. 22 (sedaj Kongresni trg 5).

5. *Ivanka Nepomucena*, r. 16. maja 1802.

Ana Marija Auer, rojena Polster, je umrla za jetiko 27. oktobra 1806., stara 49 let. Natančno čez 3 mesece po njeni smrti se je pivovarnar Tomaž spet poročil. Vzel je 29letno Terezijo Prunner (roj. 1778.), sorodnico pivovarja »pri deteljici« v Florijanski ulici, Pavla Prunnerja.²³ Poroka je bila 27. januarja 1807. v cerkvi sv. Jakoba.

Iz tega zakona se je rodilo 7 otrok, katerim je vsem bil krstni boter pivovar »pri deteljici«, Pavel Prunner:

1. *Kajetan*, roj. 7. avgusta 1808.

¹⁹ Pred Tomažem Auerjem poznajo mestni zapisniki in šenklaške matice več nosilcev tega priimka. 26. februarja 1704. je bil sprejet za meščana *ključavničar Sebastijan Auer iz Neukirchna na Bavarskem*, 20. februarja 1736. pa njegov istoimenski sin. Mlajši Auer je imel hišo v *Florijanski ulici* tik tedanjih »pisanih vrat« danes št. 42. Tu so se hišni lastniki vrstili takole: L. 1604.—1615. čevljar Lenart Novak; 1616.—1631. »vinomerec« Lovrenc Wolf, ki je imel krčmo in v njej točil dolenjca; 1632.—1637. njegova vdova Marija, tudi krčmarica; 1638.—1646. Marija Sever; 1647.—1657. ista kot vdova, 1658.—1706. njeni dediči, 1707.—1714. zopet neka Marija Sever, 1715.—1737. dediči po Janezu Weissu, 1737.—1753. *ključavničar Sebastijan Auer in žena Marija Salome*; 1754.—1784. Tomaž Wischeckh (do pribl. 1771. tudi njegova žena Marija); 1784. do blizu 1800. Jurij Wischeckh, nato do 13. februarja 1808. Jurij Kunovar, do 14. novembra 1817. Florijan in Marija Tomc, do 1. avgusta 1840. Florijan Tomc, nato Janez Tomc. L. 1877. je lastnica Friderika Pregl, nato Marija Marn, l. 1901. Martin Gudula, l. 1938. *Jakob Jesih*. — Hiša je imela do 1805. l. št. 2, nato do 1876. št. 70, do 1901. št. 50, potem pa št. 42 v Florijanski ulici. — Tomaž Auer (!) ml. umrje 6. februarja 1753., star 39 let, pokopan pri Sv. Petru. V šenklaških maticah so zapisani še tile moški Auerji (pišejo se skoro redno z »v«): Rupert (auriga«, u. 17. okt. 1753., star 38 let), »Nobilis D: Josephus Auer (u. 25. marca 1763., star 66 let, pokopan pri avguštincih), Matevž Auer (u. 15. aprila 1752., star 70 let, pokopan pri Sv. Petru). Jožefov sin Jošt Žiga (roj. 7. novembra 1731.). Neki Janez Auer se je oženil 1776. l.

Lasuljar Primož Auer iz Mengša se je poročil prvič 25. januarja 1725. z Marjeto, hčerjo Jakoba Mlinarja, drugič pa 25. februarja 1751. v cerkvi sv. Krištofa z Marijano, vdovo po Krištofu Nesslu. Meščansko pravico je zadobil šele 29. marca 1784. Umrl je »Primus Auer«, meščanski lasuljarski mojster, 17. marca 1785. v lastni hiši na *Starem trgu* št. 100 (danes 30).

Lastniška vrsta v hiši Stari trg 30: V drugi polovici 16. stol. Janž Refinger, nato do pribl. 1612. njegovi dediči; 1613.—1622. *znameniti zdravnik dr. Jožef Gandin*, ki je od l. 1601.—1603. stanoval v *sosednji Dalmatinovi hiši*, danes *Stari trg 28*; 1623.—1642. dr. *Jožefa Gandina* dediči; 1643.—1701. g. *Jakoba Gandina* dediči; 1702.—1706. g.

Janža Plautza dediči; 1707.—1764. (pribl.) g. Janž pl. Plauzhoffen; 1675. (pribl.) do 1818. *Primož Auer* (po 1785. gotovo dediči ali sin istega imena); 5. junija 1818. do 11. maja 1819. Sebastijan Khern, nato Frančiška Šebenič, ki je lastnica še l. 1840. Za njo do 31. decembra 1847. Karel Fux, dalje do 20. marca 1849. Antonija, Emanuel, Ludovik in Egidij Fux, za temi pa Rihard Janežič. L. 1853. in 1877. je lastnik Jan. Krst. Plauz, za njim Ferdinand Plautz, l. 1901. in 1938. pa *Marija Plautz*. Prvotna hišna številka je bila 100, po l. 1805. št. 154, Jan. Krst. Plauz je združil to hišo s sosedno št. 153 v eno, ki nosi po l. 1900. št. 30, Stari trg.

Ali so bili ti Auerji kaj v sorodu s pivovarjem Tomažem Auerjem, nisem mogel ugotoviti.

²⁰ Celovski mestni arhiv pozna nekega Jakoba Auerja že v 16. stol.

²¹ Nekatero podatke o Tomažu Auerju in njegovi rodbini mi je ljubeznivo odstopil g. dr. Rudolf Andrejka.

²² *Lastniki hiše št. 6 v Krojaški ulici*: v drugi polovici 16. stol. Vincenc Waz, nato do 1634. njegovi dediči. L. 1615. je n. pr. plačal davke iz Valvasorja znani *Peter Waz*, lastnik Mirne, Doba in drugih gradov na Kranjskem; 1635. do 1640. Jurij Ernest Järig, ki je imel že od l. 1633. trgovino v hiši; 1641.—1652. Janž Benčič (Wentschitsch), trgovec; 1653.—1660. Janža Benčiča dediči, v hiši trgovec Miha Seydter; 1661.—1666. Janž Gaionzell (plača »od dveh Benčičevih hiš«); 1667.—1706. Janža pl. Gaionzella dediči; l. 1707.—1757. (pribl.) Janž pl. Gaionzell (ml.) — Gaionzelli plačujejo stalno od dveh hiš; 1757. (pribl.) do 1774. (pribl.) krojaški mojster Valentin Križaj (Chrischey) in žena Konstancija, nato do pribl. 1796. krojač Luka Bric (Briz) in žena Marija; za tema do 13. marca 1801. Miha in Magdalena Semen; od 20. januarja 1824. dalje je lastnik *Tomaž Auer*, ki je zabeležen kot tak še v seznamu hišnih posestnikov l. 1840., l. 1853. pa že Anton Miklavčič, l. 1877. Janez in Lucija Merluzzi, l. 1901. Lucija Merluzzi, l. 1933. in 1938. pa *Ivan Maček*. — Hiša, izmed redkih »v mestu«, ki ni bila »patidenčna«, marveč »podvržena 10. pfenigu«, je imela prvotno št. 257, ki je ostala vse do 1876. leta. Poglej je dobila št. 6, Krojaška ulica.

²³ Procvit ljubljanskega pivovarstva, »Kronika« l. 1938., str. 136.—138.

2. *Terezija Marija*, roj. 4. septembra 1809., ki se je 24. januarja 1836. poročila v trnovski cerkvi s c. kr. poštarjem Alojzijem Stöcklingerjem, roj. 1809. v Pontebi. Njun sin Konrad je pozneje nasledil Auerje na Rimski cesti.

3. *Pavel Alojzij*, roj. 23. maja 1811., umrl 18. januarja 1871., zadnji Auer starejše linije.

Štirje poznejši otroci so pomrli mladi.

Kako se je godilo ljubljanskim pivovarnarjem za časa treh francoskih okupacij, sem že opisal v »Kroniki« l. 1938.²³ Tomažu Auerju so Francozi l. 1797. baje popili 3500 bokalov piva, ne da bi kaj plačali (fasc. 70). 7. februarja 1810. je poslal magistratu prijavo, pisano z lastno roko, ki kaže šolanega človeka, »o 408 f., kolikor je potrošil v svoji hiši št. 52 v predmestju Gradišču za preskrbo cesarskih francoskih čet od 28. julija 1809. do 7. februarja 1810.« Račun se glasi takole:

»1. Od 28. julija do 30. julija 1809., to je 2 dni, oskrboval 3 oficirje dvakrat na dan z mesom, vinom, pivom, kruhom in drugimi viktualijami, dnevno po 4 f 20 kr. V dveh dneh torej	26 f.
2. Od 15. avgusta do 25. septembra 1809., to je 42 dni, oskrboval po dvakrat na dan z mesom, vinom, pivom, kruhom in drugimi viktualijami 1 kapelnika in 1 trobentača, nizko računano po 4 f 20 kr dnevno, kar znaša	182 f.
3. Od 29. septembra do 2. oktobra vključno dajal štirim služabnikom (domestiquen) nekoga gospoda generala 4 dni hrano z mesom, vino, pivo, kruh; hrana na glavo po 3 f, v štirih dneh torej	48 f.
4. Od 4. do 15. novembra, to je 12 dni, oskrboval 2 višja zdravnika z enako hrano, dnevno po 4 f	48 f.
5. Od 17. decembra do 7. februarja 1810., torej 52 dni, oskrboval 1 gospoda lieutenanta z drvimi in lučjo, dnevno po 2 f	104 f.
Summa	408 f.

Opomba. Zadevnih nastanjevalnih listkov (Quartierzetteln) podpisani ni v stanu predložiti, ker so se deloma pozgubili, deloma pa jih je nastanjeno moštvo vzelo s seboj; zato pa je na vsakokratno zahtevo pripravljen, s prisego potrditi točnost navedenega števila oskrbovanih oseb in zneskov oskrbe.

Ljubljana, 7. februarja (Hornung) 1810.

Thomas Auer m. p.« (fr. fasc. 23.)

Tomaž Auer je umrl 31. decembra 1822. za kapjo.

V. *Terezija Auer, zadnja pivovarnarka »pri črnem medvedu«, od 1. januarja 1823. do 15. februarja 1851.* Hišo in pivovarno je nasledila vdova Terezija. Za prepis obrti na svoje ime pa je zaprosila šele 2. novembra 1824. in ga dobila v petih dneh (spis 4562/3, fasc. 20). V nekem spisu iz l. 1833. se ugotavlja, da so lokali pri Tereziji Auer primerni, v redu je tudi pivovarsko orodje, hmelj in pivo pa sta manj vredna (minderer Qualität). *Napisna tabla:* »pri črnem medvedu« (zum schwarzen Bären).

Pritožbe zoper kakovost ljubljanskega in sploh domačega piva niso bile nič nenavadnega. Kresija je 21. julija 1833. (akt 3791, fasc. 20) opozorila magistrat, da ljudje po deželi godrnjajo zaradi slabega piva. To je zvedela tudi vlada. Zato se strogo zabičuje, da sme pristno pivo vsebovati poleg vode samo slad in hmelj brez vsake druge primesi. To načelo se mora izvajati s strogim nadzorstvom. Magistratni svetnik Klobus je odpisal kresiji, da se v Ljubljani za to brigata policija in magistrat s podporo občinstva, ki takoj posežeta vmes, če slišita kaj sumljivega.

V pivovarni so delali pomočniki (Bräuknechte) in vajenci, navadno po en sam. Tako se je na seji kotlovo-pivovarskega čeha v Celovcu 19. maja 1839. obravnavala pismena prošnja gospe Terezije Auerjeve, vdove po pivovarju iz Ljubljane, da bi smela sprejeti za vajenca 18letnega Tomaža Brunerja iz Trbiža, računajoč sprejem s 16. majem 1837. Ker ni bilo nobene ovire, se ji ustreže, plačati pa mora 6 gld pristojbine. Isti dan je tudi že zaprosila za njegovo »odvezo« (Freisprechung), t. j. proglasitev za pivarskega pomočnika (spis v celovškem mestnem arhivu).

15. julija 1839. (MAL, fasc. 6, spis 4048) se omenja Karl Jezernik,²⁴ ki je kot pivovarski pomočnik zaposlen »pri črnem medvedu« (Bräuknecht beim Börn-wirth) v Ljubljani.

Pri recimentaciji hladilnega čebra 16. oktobra 1839. je pivovarnarko Terezijo Auer zastopal njen sin Pavel Auer. Stranka je izjavila, da namerava svojo razpoložljivo zalogo piva vkletiti vsako leto v marcu, aprilu in maju v hiši št. 39 v Kapucinskem predmestju, v kleti št. 15. V tej hiši je bila stara Merkova pivovarna, ki jo je Pavel Auer kupil dve leti pozneje.

Pavel Auer je zaprosil za pravico, da samostojno izvršuje pivovarsko obrt, prvič l. 1841., magistrat pa je 15. februarja prošnjo odklonil, ker je bil pristojni odbor »mnenja, da bo prosilčeva mati, ki je vdova, kasneje predala njemu hišo in obrt« (fasc. 20/138).

Že 4. septembra istega 1841. leta pa sporoča Pavel Alojzij Auer magistratu, da je s kupno pogodbo 1. septembra 1841. kupil od Nepomucene Merkove njeno, magistratu služno (dienstbar) hišo št. 39 v Kapucinskem predmestju skupaj s pivovarniškim poslopjem (Bierbräuereigebäude) ter sosedno, komendi služno hišo št. 38. Nepomucena Merkova odlaga pivovarniško obrt, ki jo je doslej izvrševala. Izročila je Auerju tudi svoj pridobninski list (Erwerbsteuerschein). Ker je izučen pivovar, prosi, naj mu magistrat izda pooblastilo za izvrševanje pivovarske obrti v Ljubljani v kupljeni hiši in da prepíše pridobninski list na njegovo ime. Prošnjo sta podpisala Pavel Alojzij Auer in Nepomucena Merk (spis 5903 od 4. novembra 1841.).

Sedaj je mestni odbor priporočil, naj se prošnja ustreže (spis 6409 od 27. septembra 1841.). Nato je magistrat izdal dovoljenje z dopisom 30. septembra 1841. Tako je Pavel Auer prevzel Merkovo pivovarno v današnji Wolfovi ulici. Na domu na Rimski cesti pa je mati Terezija ohranila pivovarno v obratu do svoje

²⁴ Jezerniki (Jessernigg) so bili pivovarji v Celovcu. Pri Simonu Jezerniku je stopil l. 1826. v dvoletni uk 16letni *Matija Majer iz Kranja* (Celovski mestni arhiv, 1. marca 1826. Protocoll über das Aufdüngen und Freisprechen der Lehrjungen bey der Hauptlaade in Klagenfurt der Kesselbierbräuer Innung).

smrti, 15. februarja 1851. S tem dnem je ugasnila njena pivovarska pravica. 22. julija 1853. pa je magistrat vrnil c. kr. davčni komisiji tudi njen davčni list. Tako je po stoletnem obratovanju končno zamrla Prandlova pivovarna na Rimski cesti, nekdanjem »Lepem potu«.

Gostilna »pri črnem medvedu« pa je delovala še dalje. Po Pavlu Auerju, ki je umrl kot samec 18. januarja 1871., jo je podedoval njegov nečak Konrad Stöcklinger, posestnik v Pontablju, sin Pavlove sestre Terezije in poštarja Alojzija Stöcklingerja, rojen leta 1844. v Pontablju.

Konrad Stöcklinger je v začetku oddajal hišo in gostilno v najem. 27. marca 1882. pa je vložil prošnjo za lastno gostilničarsko koncesijo. Navajal je med drugim, da je po stricu Pavlu Auerju podedoval hišo št. 15 na Rimski cesti in hišo št. 37 (po l. 1901. št. 25) na Tržaški cesti. Sam živi v Pontablju in je tam že šesto leto župan. V kratkem pa se namerava preseliti v Ljubljano. V hiši na Rimski cesti 15 obstoja že daleč preko 50 let gostilniški obrat, ki ga je do 1870. leta izvrševal tukajšnji pivovarnar, rajni g. Pavel Auer, nato pa vsakokratni najemnik. Sedanji zakupnik Karel Šušteršič je odpovedal, zato želi prevzeti obrt sam. Upa, da mu z ozirom na njegov socialni položaj ni treba prilagati npravstvenega spričevala. Zvedel je, da je ugasnil gostilničarski patent na ime Leopolda Hočevarja, zato se število gostilničarskih koncesij ne bo povečalo ne v Ljubljani, ne posebej v predmestju Gradišču oz. na Rimski cesti, če se ustreže njegovi prošnji. Nadaljevanje tako stare gostilne je splošna želja občinstva (spis 5001/1882., fasc. XV/4). Magistrat je prošnjo zavrnil na seji 15. aprila 1882. Med razlogi za odklonitev je posebej navedel, da prosilec ne živi v Ljubljani.

Stöcklinger je prošnjo ponovil 16. aprila 1884. leta. Tu poudarja, da je bila »pri črnem medvedu« gostilna nepretrgoma blizu 100 let in je še sedaj. Hiša je bila zidana in opremljena nalašč za to rabo ter ima zelo prostorene kleti, hlev, senčnat vrt (Sitzgarten), kegljišče, plinsko napeljavo itd. Prosilec stanuje zdaj že dve leti v svoji hiši in se peča tam s kmetijstvom. Gostilno namerava voditi sam. — Magistrat je tudi to prošnjo odbil na seji 4. junija 1884. Med razlogi se poudarja, da koncesija Pavla Auerja na hiši št. 15, Rimska cesta, sploh več ne obstoji (spis 8898/1884., fasc. XV/4).

11. novembra istega leta se je Stöcklinger oglasil tretjič. Na novo navaja, da je bila »pri črnem medvedu« do l. 1851. pivovarna in gostilna, od tedaj pa samo gostilna, ki še danes obratuje. Želi jo prevzeti sam, da jo »spravi zopet na boljši glas«. Tudi sedaj ga magistrat ni uslišal, ker v prosilčevi hiši že izvršuje gostilniško koncesijo najemnik Anton Svetek (spis 18.656).

Zadnjo, tokrat uspešno prošnjo je vložil 25. julija 1885. leta. Pove, da mu je najemnik Svetek odpovedal in bo izpraznil lokale ob sv. Mihaelu. Prosilec se sklicuje na npravstveno spričevalo, ki ga opisuje kot »človeka z nadvse zanesljivim značajem«. Obrt bo lahko izvrševal sam, ker poleg malega, nedonosnega kmetijstva nima drugega dela. Gostilna se ne da porabiti za drug namen, ker bi stroški za prezidavo ne bili v nobenem sorazmerju s pričakovano najemnino. »V tem delu mesta je prenehalo itak že več gostiln, tako Debevčeva,²⁵ potem gostilna »pod gabrom«, dalje gostilna v hiši, ki je sedaj last g. dr. Rudeža,²⁶ tista v Seemannovi hiši²⁷ itd.« Iz teh razlogov prosi Stöcklinger za podelitev gostilniške in pivniške koncesije s pravico postrežbe z jedili, točenja piva, vina in sadnega mošta ter serviranja kave, čaja in drugih gorkih pijač in osvežil.

Magistratna seja 7. avgusta 1885. je zavrnila odklonilni predlog referentov in sprejela predlog občinskega svetnika dr. Ivana Tavčarja, s katerim se podeljuje zaprosena koncesija.

Konrad Stöcklinger je umrl za srčno napako 1. januarja 1904., star 59 in pol leta. Gostilno je nasledil njegov sin, notar dr. Konrad Stöcklinger, ki jo je l. 1908. prodal na dražbi Gašperju Boltetu, ta pa l. 1915. pivovarnarju Juliju Staretu v Mengšu. Od tega jo je l. 1916. kupil sedanji lastnik Fran Živec.

²⁵ Gostilna »pri Lukcu« na Rimski cesti 13 (prej 19) je bila sredi 19. stoletja last Josipa Debevca, jako veljavnega moža. Bil je deželni poslanec, mestni odbornik, starosta »Južnega Sokola«, osebni prijatelj Prešernov; umrl je dne 10. junija 1878. (Vrhovnik, Gostilne v stari Ljubljani, str. 44.).

²⁶ Hiša št. 13 na Rimski cesti.

²⁷ Gostilna »pri zvonu«, nekdanja Obrezova pivovarna v Vegovi ulici 8.

SKOZI SLOVENSKA MESTA V LETIH 1571. IN 1574.

FRANCE STELE

Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo je v svojem 20. letniku objavil pod naslovom »Potovanje skozi Slovenijo v letih 1571. in 1574.« latinsko pisani dnevnik prvega dunajskega dvornega bibliotekarja Hugona Blotiusa, kolikor sta ga potovanje v Italijo l. 1571. in povratek na Dunaj l. 1574. vodila skozi slovenske kraje. Ker se je, potujoč po naših krajih, vedno zanimal predvsem za jezikovne in verske razmere, so njegove beležke toliko zanimive, da jih bomo v prostem prevodu posneli tudi za bralce Kronike.

Predvsem nas zanima območje slovenskega jezika, kolikor se zrcali iz Blotiusovega dnevnika, in njegova vloga v krajih, skozi katere je potoval.

Slovenski jezik imenuje lingua vandalica, oziroma vindalica in vindelica, illyrica ali slavonica oziroma sclavonica. Te izraze, za katerimi se skriva slovensko, ilirsko in danes nam tako nesimpatično »windisch«, porablja mešano drugega ob drugem. Nobenega dvoma pa ni, da mu vsi ti izrazi pomenijo en, in sicer slovenski jezik. Opaža pa se tudi v tem neki značilni red,